

Lausunto
10.3.2023

Etelä-Pohjanmaan liitto
kirjaamo@etela-pohjanmaa.fi

Viite: Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050:n kaavaluonnos

Asia: Kuuleminen maakuntakaavan kaavaluonnoksesta

Bioenergia ry:n lausunto Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050-kaavaluonnoksesta

Kiitämme mahdollisuudesta tuoda esiin Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050:n luonnoksesta seuraavia näkökohtia:

Yleishuomiot

Maakuntakaavan aikajänne on pitenemässä ja vaihekaavoista luovutaan. Ymmärrämme tavoitteen katsoa maankäyttöä kokonaisuutena ja toisaalta aiempaa paremmat mahdollisuudet siirtyä ”rullaavaan” kaavoitukseen. Mielestämme tässä on sekä hyviä että huonoja puolia.

Epäilemättä kokonaisvaltainen tarkastelu maakunnan alueella eri toimintojen sijoittumisesta on hyvä periaate. Toisaalta aiempien, vaihekaavoihin liittyvien selvitysten merkitystä ei saisi unohtaa eikä holistiseen suunnitteluun saisi hukkaa esimerkiksi nousevien, uusien maankäyttömuotojen mahdollisuudet. Pitkä suunnittelujänne asettaa vaatimuksia kaavoitukselle – sen pitäisi olla hyvin mahdollistava ja toisaalta turvata eri toimintojen sijoittumiselle tiettyä varmuutta. Kaavoitukseen pitää voida luottaa ilman, että seuraava päivitys epämääräisessä tulevaisuudessa ”rullaisi” pois perusteita eri maankäyttömuodoilta tai vähentäisi tiettyä oikeusvarmuutta. Maakuntakaavaan ei tulisi epävarmoin tiedoin ja väljin perustein rajata mahdollisuuksia kehittää elinkeinoja ja pitkän aikavälin liiketoimintaa.

Kun maakuntakaava etenee luonnosvaiheesta kaavaehdotukseksi olisi paikallaan vielä harkita, mitä kannattaa lopulta merkitä kaavaan, esimerkiksi uusiutuvan energian sijoittumista tai turvetuotantoa silmällä pitäen. Kaavakartassa erilaisia elementtejä on paljon, niiden rajaukset osittain vaikeasti perusteltavia ja toisaalta osaa aiempien vaihekaavojen perusteellisista selvityksistä näyttää jätetyn huomiotta. Eikö pitkäaikaisen, päivittyvän ja mahdollistavan kaavoituksen periaatteena olisi alussa hyvä jättää epävarmoja tai kiistanalaisia kaavamerkintöjä ja aluevarauksia / vyöhykkeitä vähemmälle ja lisätä aikaa myöten niitä tarpeen mukaan? Tämä olisi myös omiaan selkeyttämään nyt varsin monikerroksista kaavakarttaa, vähentämään hallinnollista työtä ja mahdollisia ristiriitoja ilman, että kaavan ohjaavuus esimerkiksi ympäristölupaa vaativien toimintojen osalta lainkaan kärsisi. Tätä puoltaisi myös se, että maankäyttölaki uudistuu todennäköisesti tulevalla hallituskaudella ja muutakin, osin EU:n säädöksistä juontuvaa maankäyttöön liittyvää sääntelyä on valmisteilla. Nämä ohjaavat ja rajaavat joka tapauksessa maankäyttöä jo lähivuosina edelleen ja johtavat joka tapauksessa tarpeeseen päivittää maakuntakaavaa.

On syytä tarkentaa sivun 15 tekstiä, jossa todetaan, että *"Luonnonympäristön kannalta merkittävää on myös luonnontilaisten soiden ja vesistöjen tilan kehitys. Tällä hetkellä soiden suojelun taso on heikko ja maakunnan ojittamattomasta suopinta-alasta on suojeltu vain 3 %."* Kuitenkin Etelä-Pohjanmaan suoselvityshankkeen loppuraportin (2013) taulukon 3.3. mukaan maakunnan kokonaissuoala on 440 950 ha ja ojittamaton suo-ala 36 465 ha. Ojittamattomia suojelualueita on 15 023 ha ja niiden osuus kokonaissuoalasta on 3,4 %. Ojittamattomia suojelualueiden osuus maakunnan ojittamattomasta suoalasta on sen sijaan 41,2 %, eli maakunnan ojittamattomasta suoalasta lähes puolet on ollut suojeltu jo vuoden 2013 tilanteessa.

LUO-merkintä - luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä alue

Tällä merkinnällä ei tulisi rajata sellaisia elinkeinotoimintaan varattuja alueita, jotka jäävät rajauksen sisään. LUO-merkintä ja sen oikeusvaikutus on epäselvä. Merkinnät saattavat rajoittaa ja jopa estää muuta maankäyttöä merkintäalueilla, vaikka siitä ei maanomistaja saa korvauksia mahdollisen maankäytön ja elinkeinotoiminnan rajoituksista tai estymisestä.

LUO-alueiden sisään jää kaavaluonnoksessa nyt muun muassa yritysten 3. vaihekaavassa tuotannolliseen toimintaan soveltuviksi arvioituja alueita sekä uusiutuvaan energiatuotantoon merkittyjä alueita. Taustaselvityksestä ei selviä, mitä maakunnallisesti merkittäviä ja edustavia luontoarvoja näillä alueilla on. Onko perusteltua, että laajoja,

voimakkaasti metsäojitettuja, turvetuotantoon jo luvitettuja tai muuten muuttuneita alueita on LUO-merkitty? Osalle LUO-alueista on kaavaluonnoksessa osoitettu myös tuulivoiman tuotantoa. Päällekkäisyyksien vuoksi LUO-rajauksen perimmäinen tarkoitus sekä alueiden mahdolliset käyttörajoitukset jättävän tarpeettomasti sijaa spekulatioille ja antavat perusteen valituksille, mikä on omiaan vähentämään maakuntakaavan merkitystä.

Maankäyttöä ohjaavat monet muut lait maankäyttö- ja rakennuslain ohella, kuten mm. luonnonsuojelulaki, metsälaki ja ympäristönsuojelulaki. Maakuntakaavaan tulisi tämänkin vuoksi olla mahdollistava eikä rajata toiminnanharjoittajan mahdollisuuksia harjoittaa ja kehittää liiketoimintaa.

Bioenergia ry:n mielestä on paikallaan osoittaa SL-merkinnällä ainoastaan luonnonsuojelulain nojalla suojellut alueet, valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvat alueet ja Metsähallituksen suojeluun varaamat kiinteistöt. Soidensuojelun täydennysehdotuksen kohteiden merkintään tällä tavoin ei ole perusteita.

Kaavaluonnoksessa tulee esittää kaikki suojelualueiksi tiedossa olevat alueet. Jos arvokkaita kohteita on tulossa vielä lisää, niin tämä on omiaan luomaan epävarmuutta. Tähän liittyvä taustatyö tulee tehdä huolella ja neuvottelut maanomistajien kanssa on käytävä tai sitten suojeluun viittaavia merkintöjä kaavaan ei tule laittaa. SL- että S-alueiden suunnittelumääräyksen mukaan alueella on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus. Tämä rajoitus on kohtuuton, mikäli maanomistaja ei ole hyväksynyt SL / S merkintää omistamalleen alueelle, eikä alue kuulu vahvistettuihin suojeluohjelmiin. Mikäli alueiden suojelua ei ole vielä toteutettu luonnonsuojelulla, tulee kaavassa alueiden suojeluun lunastusajalle asettaa 5 vuoden aikaraja kaavan lainvoimaistumisesta.

Turvetuotanto

Maakuntakaavaluonnoksessa turvetuotantoon soveltuvia alueita on merkitty vain noin 7 700 ha. Määrää on vähennetty merkittävästi verrattuna Etelä-Pohjanmaa 3. vaihemaakuntakaavaan, jossa merkintöjä oli noin 13 900 hehtaaria. Vaihemaakuntakaavan valmistelun aikana tehtiin mittavat selvitykset maakunnan suoalueiden luontoarvoista, valuma-aluekohtaisista vesistövaikutuksista sekä arvioitiin tarkasti alueiden soveltuvuutta turvetuotantoon.

Nyt lausuttavasta kaavaluonnoksesta on kuitenkin jätetty pois jopa useiden jäsenyrittystemme hallinnassa olevia alueita. Kaava-aineistosta ei käy ilmi, millä

perusteella tämä on tehty. Poisjättämistä perustellaan varsin väljästi ”strategian muuttumisella” ilman, että luonnosvaiheessa toiminnanharjoittajien kanssa olisi keskusteltu. Kohteet tulee merkitä maakuntakaavaan turvetuotantoon soveltuvina alueina, kuten ne olivat jo 3. vaihekaavassa ”*Turvetuotantoon soveltuva alue*” -merkinnällä. Vaihtoehtoisesti turvetuotantoalueita ei merkittäisi lainkaan kaavaan viitaten tältä osin vain III-vaihekaavaan, joka tuli voimaan vasta pari vuotta sitten. Tämän vuoksi 3. vaihekaavakohteiden ja erityisesti turvetuottajien hallinnassa olevien alueiden jättäminen pois maakuntakaavasta on perusteetonta.

Energiaturvetuotannon voimakkaasta vähenemisestä huolimatta turvetuotanto ei ole päättymässä. Turvetuotantoon soveltuvien alueiden merkintää ei tule perustaa ainoastaan energiaturpeen käytön näkyymiin. Energiaturpeen käytön pienentyessä jäljellä olevilla tuotantoalueilla on keskitytty ja siirrytty muiden turvelaatujen, kuten kasvialustaraaka-aineiden ja kuiviketurpeen tuotantoon, johon Etelä-Pohjanmaan ojitetut turvemaat soveltuvat hyvin. Etelä-Pohjanmaa on myös potentiaalinen alue turpeen ”korkeamman jalostusasteen tuotteisiin”. Kaavan tulee mahdollistaa turvetuotannon harjoittamisen ja ympäristöluvan hakemisen myös muille kuin kaavassa osoitetuille alueille.

Kohteiden jättämistä pois kaavasta on perusteltu vesistökuormituksella. Pidämme perustelua kestävämmänä ottaen huomioon paitsi 3. vaihekaavassa laajat selvitykset myös siksi, että turvetuotantoala on maakunnassa vähentynyt viime vuosina ja sen ennakoitaan vähenevän edelleen. Samalla myös turvetuotannon vesistökuormitusosuus vähenee. Turvetuotannon osuus valuma-alueiden kokonaiskuormituksesta jäi marginaaliseksi. Turvetuotannon kuormitus vesistöalueittain on jo nyt tutkimustietoihin perustuen vain prosentin murto-osien luokkaa verrattuna muihin maankäyttömuotoihin.

Huomautamme myös, että ympäristöluvan hakemisen ja tuotannon aloittamisen edellytyksenä on, että alueet ovat tuottajan hallinnassa. Tämän vuoksi turvetuottajien hallinnassa jo olevat kohteet tulee sisällyttää kaavaan. Nykyisten tuotantoalueiden vesienkäsittelyrakenteet on mitoitettu olemassa olevalle tuotantoalalle, eikä mitoitus välttämättä riitä lisäalueille tai uusien alueiden laskusuunnat eivät tue vanhojen rakenteiden käyttöä. Nykyisiä vesienkäsittelyrakenteita voidaan poikkeustapauksissa käyttää läheisten alueiden vesienkäsittelyssä. Yleisempää on, että lisäalueille rakennetaan oma vesienkäsittely hyvän puhdistustehon varmistamiseksi.

Aurinkoenergia

Useilla jäsenyrityksillämme on meneillään aurinkovoimakehittämiseen tähtääviä hankkeita Etelä-Pohjanmaalla. Kaavaluonnoksessa merkinnällä ”Aurinkoenergian tuotantoon soveltuva alue” osoitetaan 25 teollisen mittaluokan aurinkoenergian tuotantoon soveltuvaa aluetta. Kaavaan ei kuitenkaan ole valittu kaikkia potentiaalisia aurinkovoima-alueita, vaan on pyritty valitsemaan yksi alue per kunta perustuen Etelä-Pohjanmaan aurinkoenergiaselvitykseen (FCG 2023), jonka lähtötiedot ovat vajavaiset. Maakunnassa on huomattavasti enemmän aurinkovoimalle potentiaalisia alueita, kuin nämä 25 esiin nostettua kohdetta. Esimerkiksi turvetuotantoalueita on siirtymässä runsaasti seuraavaan maankäyttöön, ja niiden säilyminen energiantuotantoalueina aurinkovoimaloiden sijaintipaikkana on yksi merkittävä ja potentiaalinen jälkikäyttömuoto.

Aurinkovoimakehittämisen alueita ei ole tässä vaiheessa osoittava välttämättä lainkaan kaavakarttaan, koska se on voimakkaasti vasta kehityksessä. Mikäli näitä kuitenkin halutaan kartalla osoittaa, sinne tulee merkitä kaikki entiset, nykyiset ja suunnittelussa olevat turvetuotantoalueet reuna-alueineen. Lisäksi tulee merkitä tämän toiminnan harjoittajien muut suunnitellut potentiaaliset alueet. Näistä voidaan myöhemmin esittää tarkemmat alumerkinnät, mikäli tähän vaihtoehtoon päädytään. Tämä olisi perusteltua juuri ”rullaavan”, päivittyvän maakuntakaavoituksenkin perusteella.

Missään tapauksessa aurinkovoimakehittämistä osoittava kaavamerkintä tai sen puuttuminen alueelta ei saa asettaa aurinkovoimahankkeita eri asemaan luvituksen kannalta.

Lisätietoja lausunnosta antaa toimialapäällikkö Hannu Salo, hannu.salo@bioenergia.fi, 040-5022542.

Helsingissä 10.3.2023

Harri Laurikka
Toimitusjohtaja
Bioenergia ry
Email. harri.laurikka@bioenergia.fi
Puh. 040 - 1630 465